
TÓTH I. JÁNOS

Demény Pál a tömeges bevándoroltatás európai politikájáról

Demény Pál (Paul Demeny) nemzetközileg is elismert demográfus. Sok könyv és több mint 100 tanulmány szerzője.¹ Nemrég jelent meg Demény Pál (2016) tanulmányaiból szerkesztett magyar nyelvű könyv: „Népességpolitika – A közjó szolgálatában” címmel, amely 19 reprezentatív tanulmányt tartalmaz a szerző 1986-ot követő három évtizedes munkásságából. Demény több tanulmányban is foglalkozik a tömeges bevándorlás problémájával. Tekintettel a probléma jelentőségére, érdemes tanulmányozni e jeles és a magyar pártpolitikai csatározásoktól független szakember nézeteit erről a kérdéstről. A demográfus éles különbséget tesz a korlátozott, azaz a szelektív és viszonylag kis létszámú, valamint a korlátlan, vagyis a tömeges bevándorlás között. Az előbbit támogatja, az utóbbit viszont nagyon kockázatosnak tartja, mert átalakíthatja a népesség társadalmi, kulturális, etnikai, sőt nyelvi összetételét. Demény kétségbe vonja a szabad bevándorlás politikájának alapvető téziséét, nevezetesen, hogy a nyitott határookra épülő Európa „méltányosabb, gazdagabb, erősebb és fiatalabb”, mint a határait védő Európa.

(*Tömeges migráció*) Régóta tapasztaljuk, hogy az „Európába való bevándorlás volumene hasonló a jelenlegi amerikaiéhoz: mintegy évi egymillió legális és körülbelül évi félmillióra becsülhető illegális bevándorlóból áll. A különbségtétel a két kategória között bizonyos fokig csak statisztikai pedantéria: az illegális bevándorlók többsége bizonyos idő múltán kétségkívül állandó és legális rezidensé válnak.” (Demény 2016, 187. o.)²

Ez az évtizedek óta folyó tömeges bevándorlás gyorsult fel és öltött kritikus méreteket az utóbbi két évben. „A válság kulcsparaméterei jól ismertek. Hivatalos jelentése szerint 2015. október végéig több mint félmillió migráns lépett az Európai Unió területére Görögországon keresztül hogy a balkánon észak felé haladva az Európai Unió más országaiban keressen menedéket. A migránsok egy valamivel kisebb hulláma Afrikából a Földközi-tengeren átkelve többnyire Olaszországban ért partot. Az egész évet nézve a két hullám együttes nagysága bizonyára eléri az egymilliót.” (358. o.)

Ezt az illegális migrációt kivételessé egyrészt a migráció rendezetlen formája teszi, másrészt pedig az, hogy a migránsoknak mind a származási helye mind az úti célja földrajzilag egy szűken körülhatárolt terület. „A migránsok többnyire Szíriából származnak, akikhez Irakból, Afganisztánból és Nyugat-Ázsia más területeiről keverednek emberek. Náluk valamivel kevesebben érkeznek Észak-Afrikából és a Száhel-övezetből. Ezek a régiók Európa délkeleti és déli perifériáját alkotják. A migránsok célja, hogy az Európai Unió leggazdagabb országaiban menekülteként befogadás nyerjenek.” (358. o.)

(*Az európai migrációs válság okai*) Manapság az Európai Unió migrációs vonzereje nagyobb, mint valaha. Ennek elsődleges oka, hogy az Unión belüli politikai és szociális biztonsággal párosult jólét összehasonlíthatatlanul jobb helyzetet biztosít az egyéneknek, mint az Európa déli hinterlandjának tekinthető iszlám világ. Miközben Afrika és Nyugat Ázsia demográfiai, környezeti, gazdasági és politikai értelemben vett rossz helyzete az embereket arra ösztönzi, hogy elhagyják szülőföldjüket, addig az Európai Unió befogadó politikája arra ösztönzi őket, hogy az Unióban keressenek menedéket. Álláspontom szerint ez már önmagában is kielégíti a bevándoroltatás fogalmát. Hiszen ez a fogalom nemcsak

arra utal, hogy embertömegeket meghívnak (vagyis szándékosan rávesznek arra, hogy elinduljanak és betelepüljenek) a meghívó országba vagy unióba, hanem arra is utalhat, hogy a már elindult embertömeget az adott országba vagy unióba szabadon – vagyis a határátlépés törvényes szabályait figyelmen kívül hagyva – engedik be.

Demény a tömeges migráció okai közül négy tényezőt emel ki, úgy mint a demográfiai, gazdasági, biztonságpolitikai és ideológiai jellegűt. Sokan – Prince Charles, Al Gore, Barack Obama – a klímaváltozást és azon belül a térséget sújtó aszályt (2007–2010) is fontos tényezőnek tekintik a polgárháború és a migráció kialakulásában. (Selby and Hulme 2015) Az okok sokrétősége azt mutatja, hogy pusztán a térséget sújtó polgárháborúk és háborúk befejezése önmagában nem fogja leállítani a tömeges bevándorlást.

Ezek az okok többféleképp is csoportosíthatók, így érdemes különbséget tenni az Európai Unió kívüli (külső) és az Unió belüli (belső) okok között. Az utóbbihoz tartozik az Európai Unióra jellemző politikai stabilitás, jólét, illetve az alacsony termékenységi ráta (1,6 gyerek/nő az ideálisnak tekinthető 2,1 gyerek/nő arány helyett). (Population Reference Bureau 2015). Továbbá az Európai Unió vezetői által követett új ideológia, nevezetesen a szabad migráció és a nyitott határok ideológiája, „amelynek eredménye a tömeges bevándorlást bátorító vagy legalábbis megengedő politika” (358–359. o.).

Itt érdemes hangsúlyozni, hogy a szabad migráció és a nyitott határok ideológiája a nyugati világban mindenütt megfogalmazódott, de csak az Európai Unióban vált politikai gyakorlattá. Ebben nyilvánvalóan fontos szerepet játszik, hogy ez a két tényező egyidejűleg csak az Európai Uniót jellemzi a nyugati világban. A fejlett világ más területein vagy magas az őshonos lakosság termékenysége, ezért eleve nincs szükség tömeges bevándoroltatásra (pl. USA, Ausztrália, Új-Zéland) vagy a nyitott határok és a szabad bevándorlás ideológiájának nincs jelentősége (pl. Japán, Dél-Korea, Szingapúr).

Tehát a tömeges bevándorlásban fontos szerepet játszanak a termékenységi különbségek. Miközben a migráció forrásául szolgáló országokban (Afrika, Nyugat-Ázsia) egy népességrobbanás zajlik le, addig Európát már most az elöregedés és a népességcsökkenés jellemzi. Ha a termékenység az Unióban továbbra is alacsony marad, akkor, *ceteris paribus*, Európa közép- és hosszú távon munkaerőhiánnyal, a nagy jóléti rendszerek összeomlásával, illetve súlyos népességcsökkenéssel néz szembe. A „népességnyomás országok vagy országcsoportok közötti különbsége a magasról az alacsony nyomású helyre áramoltatja az embereket. A hatás potenciális ereje megsokszorozódik, ha az alacsony nyomású terület kedvezőbb természeti és ember alkotta adottságokkal rendelkezik, és jobb helyzetben van a személyes biztonság és az egyéni szabadságjogok terén.” (359–360. o.)

Kétségtelen, hogy számtani (mennyiségi) értelemben az európaiak alacsony termékenységéből fakadó népességfogyását a döntően muzulmán lakosság bevándorlása ellensúlyozza. A politikai elit várakozása szerint e két negatív demográfiai folyamat (alacsony termékenység és tömeges bevándorlás) negatív hatásai majd kompenzálni fogják egymást. A migrációt támogató elit persze tudja, hogy rövid távon a tömeges bevándorlás sok problémával és áldozattal jár a lakosság számára, de – Demény szerint tévesen – úgy véli, hogy ezt az áldozatot az őslakoságnak mégis vállalnia kell, mert ez hosszabb távon megállítja Európa demográfiai hanyatlását.

Az embernek azonban nemcsak mennyiségi, hanem „minőségi” sajátosságai is vannak, hiszen az ember kulturális, etnikai és nyelvi sajátosságokkal is rendelkezik. Ebben a vonatkozásban a bevándorlók már nem tudják helyettesíteni az őslakosokat. Ezért, ahogy azt Demény is hangsúlyozza, a tömeges bevándorlás nem tudja megoldani az európai lakosság elöregedéséből és csökkenéséből származó problémákat. A multinacionális tőke és a neoliberális ideológia számára ezek a kulturális sajátosságok nem fontosak,

ezért szerintük a népességpótló bevándorlás lehetséges, sőt szükséges. Tehát az Unió vezetői szerint a tömeges bevándorlás egy olyan „ingyen ebéd”, amely könnyen és olcsón megoldja az alacsony termékenységi arányból fakadó demográfiai válságot. Közgazdaságtani közhely azonban, hogy nincs „ingyen ebéd”, s ez – ahogy azt Demény is megvilágítja – érvényes a demográfiai folyamatokra is.

A tanulmányom további részében azt vizsgálom – Demény írásai alapján –, hogy az Európai Unió liberális vezetői miért kötelezték el magukat a korlátlan befogadás ideológiájára és politikájára mellett, továbbá, hogy ez a politika miért téves.

(Nyitott határok ideológiája) Először Albert Thomas, a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet akkori főigazgatója javasolta 1927-ben, hogy a bevándorlás szabályozásának a jogát nemzetközi szervezetekhez kell delegálni. (255. o.) A szabad migráció és a nyitott határok ideológiájának a későbbi forrásait elemezve Demény Kofi Annan (2004), az ENSZ korábbi főtitkárának: „*Miért van szüksége Európának bevándorlási stratégiára*” című beszédére hívja fel a figyelmet. Ez a beszéd persze „csak egyike azoknak a sokasodó kezdeményezéseknek, amelyek azt a szándékot jelezték, hogy korlátozzák az országok szuverén jogát arra, hogy a bevándorlásról egyoldalú döntéseket hozzanak”. (362. o.)

Demény hangsúlyozza, hogy a nyitott határok ideológiája ellentétben áll a klasszikus liberális elmélettel, amelyben az államok szuverenitásának fontos része az államhatárok ellenőrzéséhez való jog. „A klasszikus liberális elmélet az állam optimális szerepét szigorú határokon belül képzelte el, ...” (180. o.) „E nézet szerint az embereknek jogukban áll elhagyni hazájukat, de ezt csak akkor tehetik, ha egy másik állam engedélyezi belépésüket.” (360. o.) Heller Ágnes (1993) ezt röviden úgy fogalmazta meg, hogy „*A kivándorlás emberi jog, a bevándorlás nem.*”

A fenti tézis alól – legalábbis a fennálló törvények szerint – az egyetlen kivételt a *menekültek* jelentik. Demény kitér a menekültek kérdésére és azt hangsúlyozza, hogy az eredeti értelmezés szerint a menekült státusz kivételesnek és ritkának számít. „... menekült az a személy, aki faji, vallási okok, nemzeti hovatartozása, illetve meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozás, avagy politikai meggyőződése miatti üldöztetéstől való megalapozott félelme miatt az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik. A definíció nyelvezete korlátozó, ami azt jelzi, hogy kivételes, tehát ritka esetekben gondolták alkalmazhatónak. Megfogalmazói ugyancsak meglepődtek volna azon a döntésen – amelyet a múlt ősszel Németország legmagasabb kormányzati szintjén hoztak –, hogy az Európai Unióba belépő jelenlegi migránsáramlat valamennyi szíriai tagja politikai menedéket fog kapni. Az egyezmény ilyen tág értelmezése tarthatatlan. [...] Hogyan lehetne alkalmazni egy olyan kormányzati döntést, amely úgy szól, hogy »minden szíriai befogadható mint menekült«, ha a jövőben egy szíriaihoz hasonló belső konfliktus történe mondjuk Nigériában, ahol jelenleg 182 millió ember él? Vagy Pakisztánban, amelynek népessége 189 millió? Vagy akár az 1 milliárd 311 millió Indiában?” (360. o.)

Kofi Annan beszédének bevezető mondatai azt állítják, hogy a „kibővített Európai Unió előtt álló egyik legnagyobb próbatétel az elkövetkező években és évtizedekben az lesz, hogyan kezeli a bevándorlás kihívását. Ha az európai társadalmak meg tudnak felelni ennek a kihívásnak, a bevándorlás gazdagítani és erősíteni fogja őket. Ha elmulasztják, az eredmény az életszínvonal csökkenése és a társadalom megosztottsága lehet.” (362. o.) Majd a főtitkár így folytatja. „Nem lehet kétség afelől, hogy az európai társadalmaknak szükségünk van a bevándorlásra. Az európaiak tovább élnek és kevesebb a gyermekük. Bevándorlás nélkül [...] az állások betöltetlenül maradnának, a szolgáltatások elmaradnának, mivel a gazdaság visszaesne, és a társadalom stagnálna.” (363. o.) A beszéd központi

tézisét a záró bekezdés tartalmazza: „Egy zárt Európa önzőbb, szegényebb, gyengébb, öregebb Európa lenne. Egy nyitott Európa méltányosabb, gazdagabb, erősebb, fiatalabb Európa lenne – feltéve ha Európa jól kezeli a bevándorlást.” (363. o.)

Ez a beszéd olyan tételeket hirdetett – hangsúlyozza Demény –, amelyek az Európai Unió brüsszeli központjában és a legtöbb európai fővárosban az elmúlt évtizedben közhellyé váltak az öreg kontinens demográfiai sorsáról folyó beszélgetésekben. (363. o.) Ugyanezt a gondolatot megtaláljuk az EU 2006-os jelentésben, amely: „*Az európai demográfia jövője – a kihívástól a lehetőségekig*” fennkölt címet viseli. A jelentés az Európai Unió 2050-es népességét úgy kalkulálja, hogy az a következő négy évtizedben 40 millió, azaz évente nagyjából 1 millió bevándorlót fogad be, ami bármilyen mércével mérve is tömeges bevándorlást jelent. (361. o.) Ezen dokumentum szerint Németországnak 2050-ig 9 millió, míg Nagy-Britanniának 5 millió bevándorlót kell befogadnia. (268. o.)

Ezt a nézetet vallja Soros György (2015) is, aki az egyik legjelentősebb kortárs képviselője a szabad migráció és a tömeges befogadás politikájának. Soros (2015) hat pontból álló javaslata többek között a következőket tartalmazza. Az EU-nak a közeljövőben legalább évi 1 millió menedékkérő befogadására kell berendezkednie, a terheket igazságosan elosztva a tagállamok között (1. pont). Az EU-nak haladéktalanul létre kell hoznia egy közös Menekültügyi és Migrációs Ügynökséget (EU Asylum and Migration Agency) és egységes Határvédelmet (EU Border Guard), mivel a 28 függetlenül működő tagállami rendszer nem hangolható össze (3. pont). Látható tehát, hogy ezek a javaslatok is egyrészt a migránsok tömeges befogadására, másrészt a határellenőrzésnek egy nemzetközi szervezethez való telepítésére irányulnak.

Napjainkban a „nyitott határok” (open border) és a „szabad migráció” (free migration) ideológiája az Európai Unió vezetőinek a meghatározó nézetét jelenti. Ennek az ideológiának a státusza vitatható, mindenesetre közel áll a neoliberalizmushoz, baloldalisághoz és globalizmushoz.

(*Nyitott határok ideológiájának a bírálata*) Először is Demény hangsúlyozza, hogy Annan kategorikus kijelentései indokolatlanok. Lehet érveket felhozni az Annan, illetve sok hasonló állítás mellett, de ugyanúgy vannak ellenérvek is, amelyek gyengítik ezeket az állításokat, sőt egyenesen ellentmondanak nekik. „A nemzetközi migráció kérdései bonyolultak, mert azok a gazdasági, társadalmi, kulturális és politikai előnyök és hátrányok, amelyek a migráció miatt a népességre hárulnak, sokfélék és nem egyenletesen oszlanak el.” (363. o.) Demény a korlátlan befogadás és a „nyitott” Európa ideológiát bírálva a következő megállapításokat teszi.

(i) *A tömeges bevándorlás nem eredményez fiatalabb Európát.* A migránsok fiatalító hatása vitathatatlan tézisnek tűnhet, de nem az. „A fiatalító hatása ideiglenes, mivel a bevándorlók is öregednek és eltartottakká válnak. A fiatalítás fenntartása fiatal bevándorlók folyamatos beáramlását igényelné, ami az őshonos népesség reprodukciónál alacsonyabb termékenységgel együtt azt jelenti, hogy az eredeti népességet idővel teljes mértékben a bevándorlók és leszármazottaik váltják fel.” (364. o.)

Tegyük hozzá, hogy a tömeges kivándorlás Nyugat-Ázsia és Afrika országait is nehéz helyzetbe hozza, hiszen így azt a fiatal középosztályát veszíti el, amelyre leginkább számíthatott volna a társadalmi problémák (alacsony gazdasági hatékonyság, szegénység, erőszak) megoldásában.

(ii) *A tömeges bevándorlás nem jelent méltányosabb Európát.* Alapvető kérdés az, hogy a tömeges bevándorlás ki számára eredményez méltányosabb helyzetet: a bevándorlók vagy az őshonos népesség számára. Demény rámutat arra, hogy a „méltányosságot egy közösségen belül elsősorban és leginkább olyan kritériumok szerint kell értékelni, amelyek

a méltányosságot az őshonos népességre vonatkoztatva méri.” (364. o.) Demény máshol is megjegyzi, hogy az emberi jogokra helyezett erőteljes és dicséretes hangsúly teljesen *egyoldalú*. „A migránsok jogaira összpontosít, ugyanakkor kevés figyelmet szentel a befogadó népességre, akiknek a jogait negatívan érinthetik a nemzetközi vándorlás által életmódjukra és társadalmi berendezkedésükre kényszerített változások.” (252. o.)

(iii) *A tömeges bevándorlás nem eredményez gazdagabb Európát.* „Ami a gazdagságot illeti, a deduktív érvelés és bőséges empirikus bizonyíték egyaránt azt mutatja, hogy a demográfiai szempontból jelentős bevándorlás hátrányosan érinti a befogadó népesség szegényebb rétegeinek anyagi színvonalát és szociális jólétét azáltal, hogy a bérszála alsó végén lenyomja a bérszínvonalat és feszültséget kelt az iskolában, a lakáspiacon, valamint a jóléti és környezeti minőségi szolgáltatások terén. [...] Az Annan által említett »csökkenő életszínvonal és társadalmi megosztottság« tehát inkább a tömeges bevándorlás következménye...” (365. o.)

Az egyszerű munkavállalók érdekeivel ellentétben a tőke viszont erősen érdekelt a bevándorlásban. „Bevándorlás különösen alkalmas a relatív munkabér csökkentésére és a tőke hozadék növelésére, ami az érintett érdekcsoportok bevándorlással kapcsolatos vélemények között általában megfigyelhető különbséghez vezet. Rendes körülmények között a bevándorlás növeli a fogadó ország teljes termékét, de az országon belül az egy főre jutó jövedelem inkább csökken, mivel a migránsok alacsonyabb jövedelme lehúzza. Ráadásul a befogadó népesség bizonyos rétegei, azok, akik a bevándorlókéhoz leginkább hasonló képzettséggel rendelkeznek (például a szakképzetlen kétékezi munkások), abszolút jövedelem veszteséget szenvedhetnek el.” (155. o.)

(iv) *A tömeges bevándorlás nem eredményez erősebb Európát.* „Ami az erőt illeti – ami mérhető társadalmi kohézióban, biztonsággal, politikai stabilitással vagy katonai erővel –, a »nyitott Európa« koncepcióban rejlő tömeges bevándorlás aligha fogja növelni. Főképp akkor nem valószínű, hogy növelné, ha a migránsok etnikai és kulturális jellemzői nagyon eltérnek a befogadó népességétől, és ha a migránsok nem akarják, vagy nem tudják elfogadni a befogadó társadalom társadalmi és politikai ethosát, illetve nem tudnak, vagy nem akarnak alkalmazkodni hozzá. Ebben a tekintetben a mostani európai tapasztalat nem biztató.” (365. o.)

A politikai stabilitás szempontjából különösen fontos kérdés a társadalom egysége, illetve megosztottsága. A migráció által kialakult sokféleséggel kapcsolatban Demény bírálja a Nemzetközi Migráció Globális Bizottságának a jelentését (2005). „A dokumentum kihangsúlyozza a nemzetközi vándorlás révén növekvő sokszínűség előnyeit. Ugyanakkor nyitva hagyja azt a nyilvánvaló kérdést, mekkora sokféleséget tart optimálisnak vagy kívánatosnak a befogadó népesség. Továbbá nem tárgyalja a nagy kulturális, vallási és etnikai sokszínűséggel járó társadalmi, gazdasági és politikai problémákból adódó negatív tapasztalatokat, amelyek a világ sok országában megfigyelhetők.” (253. o.)

A szerző Szíria megosztottságára is felhívja a figyelmet. „Szíria, amelynek lakói etnikai és vallási tekintetben mélyen megosztottak, a második világháború végén vált függetlenné.” (359. o.) Feltehetően kapcsolat van Szíria etnikai és vallási sokfélesége és megosztottsága, illetve az elhúzódó polgárháború között. Homogénebb arab országok (pl. Tunézia vagy Egyiptom) sokkal gyorsabban túljutottak az arab tavaszt követő polgárháborún és erőszakhullámon. Mindez azt mutatja, hogy az etnikai, nyelvi és vallási sokszínűségnek és különbözőségnek nemcsak előnyei, hanem súlyos kockázatai is vannak. A nyitott határok képviselői persze minden változatosságot pozitívnak tekintenek és sokszínűségnek neveznek. Ugyanakkor a jelenlegi Szíriai polgárháború tükrében, a lakosság korábbi békés időszakra vonatkoztatott etnikai és vallási változatossága is inkább tekinthető veszélyes megosztottságnak, mint pozitív sokszínűségnek.

Másrészt Demény azt is hangsúlyozza, hogy az Európai Unió eleve sokszínű és változatos, és ezt a változatosságot a tömeges bevándorlás valójában csökkenti. „Az Európai Unió egyre több tagországot számlált [...], amelyek eddig is jelentős változatosságot mutattak és fognak mutatni kulturális nyelvi és etnikai téren egyaránt. Változatosságukat tovább gazdagítják az Európán kívüli országokkal folytatott kereskedelmi és intellektuális cserék, és így kiépült szoros kapcsolatot, valamint fogékonyságot a külföldi kulturális hatások iránt. Az egyes európai országok tömeges bevándorlással történő átalakítása vitathatatlanul nagyobb egyformaságot és kevesebb változatosságot és egyediséget teremtenek, mint ami nélküle érvényesül. Ebből a meggyőződésből kiindulva az lenne logikus, ha az európai államok meglehetősen szigorú korlátokat állítanak az Európán kívüli országokból érkező bevándorlás elé. Az európai népek túlnyomó többsége mindig egyetértett ezzel a logikával. Az Európai Unió magas rangú politikai köreiben azonban egy ezzel a következtetéssel ellentétes filozófia vált uralkodóvá.” (362. o.) A szöveg implicit módon azt a gondolatot is tartalmazza, hogy a „Willkommenskultur” paradigma nem a többség, hanem csak a politikai elit nézeteit jelenti.

Demény persze elismeri, hogy a nemzetközi mobilitás megkönnyítése egy fontos célkitűzés. Ez azonban csak egy olyan bonyolult és törvényes eljárási rend keretében születhet meg, mint ami például az Európai Unió bővítését jellemzi. „A szabad munkaerő-vándorlás célkitűzése mindazonáltal valósággá válik, amikor a nemzetközi bérszintek viszonylag egységesek, vagy amikor legalább a különbségek elég kicsik ahhoz, hogy a várható költségek legtöbb mikroszintű egység számára értelmetlenné tegyék az új otthonteremtést egy nyelvi és kulturálisan eltérő közegben. Más szóval az országok közötti migrációt akkor lehet szabadabbá tenni, amikor a tényleges nemzetközi vándorlás indítéka nagyjából megszűnik. Példa erre az Európai Unió, amely manapság szavatolja a tagországok állampolgárai számára a munkaerő-vándorlás szabadságát. A költözés hajlandósága például Lyonból Münchenbe, vagy Münchenből Milánóba, sőt Valenciából Malmőbe ma elég gyenge ahhoz, hogy csak elenyésző munkaerő-vándorlást teremtsen.” (157. o.) Itt jegyzem meg, hogy a fenti kritérium szerint már Közép- és Kelet-Európa 2004-es csatlakozása is túl korai volt, hiszen a csatlakozást tömeges kivándorlás követte. Ezekben az országokban a kivándorlás, amelynek a méreteit illetően Pokol (2013, 11) a „népelszívás” fogalmát használja, tovább mélyíti az alacsony termékenységből fakadó demográfiai válságot.

(v) *A tömeges bevándorlás nem eredményez önzetlenebb Európát.* Demény reflektál a „nyitott”, azaz önzetlen, illetve a „kevésbé nyitott”, azaz önző Európa vélelmezett dichotómiájára is. Itt persze van egy szómágia is, hiszen a bevándorláspárti elit a „nyitott Európával” a „zárt Európát” állítja szembe, ami lényegében a jó és a rossz szembenállását jelenti. Valójában az EU-ra a bevándorlási hullám előtt jellemző normális határőrizet sohasem jelentett egy „zárt” Európát, hanem csak a határátlépésre vonatkozó törvények betartását. Tehát valójában a „nyitott”, vagyis a határrendészeti törvényeket figyelmen kívül hagyó („törvénytelen”) Európa koncepciója áll szemben a határőrizeti törvényeket betartó („törvényes”) Európa koncepciójával.

„Végül, vajon a bevándorlás előtt kevésbé »nyitott« Európa szükségképpen »önzőbb Európát« jelent? Ez az EU-15 parlamentjének címzett vád különösen rosszul volt időzítve, mivel épp néhány hónappal az Európai Unió kibővítése előtt hangzott el, amikor 10, egyértelműen szegényebb új tagországot fogadtak be. Ezzel a bővítéssel olyan térség jött létre, amelyen belül közel félmilliárd embernek volt joga ahhoz, hogy szabadon mozogjon, máshol vállaljon munkát és telepedjen le. Sikeressé tenni a sokszínű Európai Unió gazdasági és társadalmi integrációját évtizedekig tartó nehéz feladat. Nincs kényszerítő ok kockára tenni ennek a bonyolult vállalkozásnak a sikerét azért, hogy végtelen további bővítésekkel igazi »nyitott Európa« jöjjön létre.” (365. o.)

A történelem páratlan iróniája, jegyzi meg Demény – még az angliai népszavazás előtt publikált tanulmányában –, hogy éppen Brüsszel „nyitott ajtók” politikája futtathatja zátonyra az Európa projektet. „Oly mértékben befolyásolhatja a további EU-tagságról tervezett brit szavazást, hogy az Egyesült Királyság szövetségből való kilépését okozhatja, ami az egész európai építmény megrendüléséhez vezethet. Véget vetethet a szövetség eddig legnagyobb vívmányának, a schengeni egyezménynek, hála annak, hogy Brüsszel ki akarja kényszeríteni a hivatlan migránsok eloszlását az Unió tagjai között. És, amint a német kancellártól hallhattuk, hirtelen »felgyorsulnak« a tárgyalások Törökország EU-tagságáról, amivel arra kívánják ösztönözni ezt az országot, hogy csökkentse a migránsáramlatot [...]. Így a migrációs válság következményeként ma fenyeesebbek a kilátások arra, hogy az Európai Unió legnépesebb, leginkább militarizált és az emberi jogokat legkevésbé tiszteletben tartó tagjaként befogadjon egy muszlim államot az ázsiai kontinens nyugati feléről, hogy első és egyetlen nagyvárosa Isztambul legyen, valamint szárazföldi határai jöjjenek létre Szíriával, Irakkal és Iránnal.” (366. o.)

(*Összefoglalás*) Demény hangsúlyozza, hogy más kultúrájú, vallású és etnikumú tömegek bevándorlása hosszú távon rendkívül sok kockázattal és kárral jár, miközben természeténél fogva *nem képes orvosolni* az európaiak népességfogyását. „A tömeges bevándorlás mint megoldás mindenestre illúzió – ideiglenes orvosság, amely nagyobb problémákat hagy maga után.” (366. o.) Máshol pedig így fogalmaz a szerző: „Liberális bevándorlási politikákkal időlegesen enyhíteni lehet a termékenység ilyen összetételéből eredő kormegoszlás-torzulást, de valószínűleg csak azon az áron, hogy gyökeresen átalakul a befogadó társadalom kulturális és etnikai összetétele. Ekkor... azonban talán már túl késő lesz helyreállító intézkedéseket hozni. A kormányoknak, legyenek azok Brüsszelben vagy Washingtonban, Berlinben vagy Budapesten, Madridban vagy Moszkvában, vagy bármelyik fővárosban az EGB 55 országában, nem lenne szabad engedniük, hogy ez megtörténjen.” (219. o.) Illetve: „Az EU-n kívülről érkező bevándorlás kezelése a Bizottság részéről következtelen és felelőtlen. [...] Ami Európa demográfiai jövőjére hatással van, az a migráció nagyságrendje. [...] ami felveti a kérdést, nem lenne-e időszerű hosszabb szünetet tartani az újonnan bevándoroltak tízmillióinak beilleszkedése és kulturális asszimilációja érdekében.” (268. o.)

Demény éles különbséget tesz a korlátozott és mérsékelt, illetve a korlátlan és tömeges bevándorlás között. Az előbbi támogatja, míg az utóbbit elutasítja. „A bevándorlókat a legnagyobb számban befogadó országokban az emberek többségének véleménye szerint a kézben tartott, szelektív és viszonylag kis létszámú bevándorlás kifejezetten előnyösnek tekinthető. Ám a tömeges bevándorlás egészen más kérdés. Az történetesen átalakíthatja a népesség társadalmi, kulturális, etnikai, sőt nyelvi jellemzők szerinti összetételét – olyan változás, amely aligha ragadható meg a demográfusok részéről gyógyírnak tekintett »népességpótló migráció« (replacement migration) fogalmával.” (328. o.)

Az alacsony termékenységből fakadó problémákat hosszú távon nem lehet a bevándorlással megoldani. Ha a bevándorlás kismértékű, akkor mennyiségi értelemben sem tudja pótolni a hiányzó európaiakat, bár ekkor később van remény a sikeres asszimilációra; ha pedig a bevándorlás nagymértékű, akkor az hosszú időtávon egy népességcserét eredményez. Éppen ezért a tömeges bevándorlás hosszú távon nem hogy nem segíti, hanem kimondottan megnehezíti az őshonos európaiak számára, hogy szembenézzenek a problémával és megoldják az alacsony termékenységükből fakadó demográfiai válságot.

Ezért mondja Demény, hogy a bevándorláspolitikában Európának *teljes fordulatra* van szüksége. „Ráadásul és legfőképpen, Európa számára egy ilyen megoldásra hagyatkozni – a

belföldi születések bevándorlókkal való helyettesítése – folyamatos mentségül szolgál arra, hogy ne nézzen szembe termékenységdeficitjének problémájával. [...] Ha az európai társadalmak fenn akarnak maradni, újra kell gondolniuk azt a bevándorlási politikát, amely a nagyon is látható jelenlegi válsághoz vezetett, és teljes fordulatot kell végrehajtaniuk.” (366. o.)

Az európaiak alacsony termékenységéből fakadó demográfiai válságnak csak egyetlen megoldása van, nevezetesen az, hogy őshonos európaiak *több* (statisztikai átlagban minimum két) *gyereket vállalnak*. „De az európai társadalmaknak azt is meg kell tanulniuk, hogyan reprodukálják magukat.” (366. o.) Erre a demográfia válságra is megoldást kell találni, miközben még ennek a reprodukciós válságnak a felismerése sem történt meg Európában.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

- Annan, Kofi (2004): Why Europe needs an immigration strategy. *Population and Development Review*, 30 81: 188–189.
- Demény Pál (2016): *Népességpolitika – A közjó szolgálatában*. Demény Pál 2016: *Népességpolitika. A közjó szolgálatában*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet. (Fordító: Daróczy Etelka; a szerkesztésben részt vett még Ferkis, Sármásy és Várnainé.)
- Heller, Ágnes (1993): Ten theses on immigration, civilization, culture, human rights and „house rules”. *International Framtider*, vol. 3., no. 2., 39.
- Pokol Béla (2011): *Európa végnapjai. A demográfiai összeroppanás következményei*. Kairosz Kiadó, Budapest.
- Population Reference Bureau (2015) World's Population Data Sheet. http://www.prb.org/pdf15/2015-world-population-data-sheet_eng.pdf (Letöltve: 2016. 11. 15.)
- Selby, Jan and Hulme, Mike: Is climate change really to blame for Syria's civil war? *The Guardian*, Sunday 29 November 2015 13.12 GMT. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/nov/29/climate-change-syria-civil-war-prince-charles> (Letöltve: 2016. 11. 14.)
- Soros George: Here's my plan to solve the asylum chaos. MarketWatch (Sept. 29, 2015 11:14) <http://www.marketwatch.com/story/george-soros-heres-my-plan-to-solve-the-asylum-chaos-2015-09-29> (Letöltve: 2016. 11. 14.)

JEGYZETEK

- ¹ Demény Pál Nyíregyházán született 1932-ben. A budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen diplomázott 1955-ben, majd a Központi Statisztikai Hivatal népességstatisztikai osztályán dolgozott Thirring Lajos irányítása alatt. 1957-ben már Genfben tanult, majd ösztöndíjjal a Princeton University-n folytatta közgazdasági tanulmányait. 1961-ben szerezte meg a közgazdaságtudományi PhD fokozatát és az amerikai állampolgárságot. Első munkahelye szintén ezen az egyetemen volt. 1969-ben kapta meg a rendes professzori címet. 1973-tól New Yorkban a Population Council alelnökeként tevékenykedett, amelyen belül előbb a Demographic Division majd a Center for Policy Studies igazgatója volt. 2013-as nyugdíjba vonulásáig tudományos tevékenységét itt folytatta. Az utolsó 25 évben kutatói munkássága népességpolitikai kérdésekre összpontosult. Az általa 1975-ben alapított *Population and Development Review* című negyedéves folyóiratnak 38 éven át volt a főszerkesztője. 1986-ban a Population Association of America elnökévé választották. 2001-ben a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja lett, 2003-ban elnyerte az International Union for the Scientific Study of Population legmagasabb kitüntetését, a Laureata címet.
- ² A továbbiakban erre a Demény (2016) műre csak az oldalszám megadásával hivatkozom.